

Z delom k prosveti — z bojem k svobodi!

SAMBOM:

Naše solnce — silna volja.

Pozdravljam, bratje moji, vas ko brat iz južnih dalj, kjer med valovi gine skrivnostno solnce zadnji žarek zlat! Pozdravljam vas, otroci bolečine!...

Jaz zrem vas stati trdno bolj od skal v življenjskem boju... Žalost zrem

globoko, ki jo med vaša srca nasejal ta temni čas je z neprijazno roko.

In če bi vprašal, bratje, vas: Zakaj? bi vaše mi dejale srčne rane:

„Glej, to plačilo zanj je, ki značaj med kruhoborci vsemi sam ostane!“

Ah, zdaj je noč nad vami... črna noč...

in ni ga solnce razen silne volje — a ko obišče dan vas smehljajoč, bo z vami pelo pomladansko polje!...

Za resnico.

Glej, tam zgoraj v mesečini vsi od zlata se blestijo brezštevilni nam cekini. Vzem, duša, bogatijo!

Odnekod pa mi šepče: „Tudi če iztegneš roko, bodo zate previsoko, ker je nimaš v svetu sreče...“

Kaj ves svet je meni mari, ko nekoč v njem vse izgine! — Tako srečo, ki ne mine, naj si človek sam ustvari!

Domovini.

Že vstaja, bratje, beli dan čez širna, rodna polja in z njim smo prišli mi na plan in z nami naša volja.

Oj, koder stopajo v korak nam tisočglave vrste, zvenijo naše pesmi v zrak: „Glej, dom, sinove čurste!“

Mi divji krik smo čuli tvoj in zdaj gremo, ker znamo, da kliče ura nas na boj, da mlado kri ti damo.“

Zdaj prišli, bratje, smo na plan, da vzdignemo zastavo trobojnico nad glavo visoko gor tja v beli dan!

Mi.

(Tovarišem posvečena.)

Kaj res, da ti ne veš še, kdo sem jaz? Pogledaj si, brat, kam vodi cesta moja že v zgodnem jutru me, ko naša vas prebujala se iz nočnega pokoja.

In tam bi videl, brate, moj obraz smehljati se od sreče sreči roja otroških src... Če stopil bi med nas, bi se smejala z nami duša tvoja.

A kadar me bo trudnega od dela jesen v življenju mrzla dohitela, kaj misliš, da v plačilo jaz dobim?

No, čuj me zdaj!... Nekdo je potepuha obdaril sredi poti s koščkom kruha — in ta, veš, vrgel kamen je za njim...

Naše geslo.

Od zore do mraka sred trdega dela za blagor človeštva živeti vse dni, da domu svobode bi luč zagorela in nekdanj preganjal mrakove noči!

Napitnica.

Naj na zarjave, bratje, vaše zdaj izpraznimo te čaše, in kar usta zamolčijo, naj oči nam govorijo!

Saj kdor v prsih srce nosi, moško-trdno sred trpljenja in usode zle ne prosi: ta le vreden je življenja!

E. GANGL:

Naš Luka.

Izza zborovanja naše Zaveze v Novem mestu l. 1895. so mi ostali trije dogodki posebno živo, da, neizbrisno v spominu.

I.

Takrat je vodil rajni tovariš Leopold Potrebin naš koncert, kakršnega še ni čula dotlej metropola Dolenjske. Navdušen glasbenik je znal fascinirati svoj zbor, da je pel z ognjem in izzval naravnost irenetično odobravanje mnogobrojnega odličnega občinstva. S tem koncertom smo si hipoma pridobili dobro ime, osvojili srca Novomeščanov. S še večjim in popolnejšim uspehom je vodil naš Potrebin koncert Zavezinega zbora tri leta pozneje — l. 1898. — ob desetletnici Zaveze, ki smo jo obhajali v Ljubljani. Žal, da je inteligentnemu glasbeniku in dirigentu spretnih zmognosti, tovarišu in prijatelju Potrebinu, tako hitro omahnila taktirka. Sušica mu jo je izvila iz roke. Deset let je od tedaj. Sedaj, ko se bude spomniti, veseli in jasni, jim kviri lepoto grenko čuvstvo žalosti...

II.

Novomeško skupščino je vodil podpredsednik Zaveze, ravnatelj Ivan Lapajne. Takoj uvodoma je konstatiral bridko resnico, da je smrt pokosila predsednika Zaveze, tovariša Vojteha Ribnikarja. Morali smo izvoliti novega predsednika, ki bi bil sposoben stopiti na Ribnikarjevo mesto in voditi naše vrste v smislu in po idejah tega odličnega našega bojovníka.

Izvolili smo tedaj tovariša Luko Jelenc, takrat nadučitelja v Št. Jurju pri Kranju.

V sivi obleki, z rokami, prekrizanimi na prsih, je stal ob oknu velike dvorane Narodnega doma, ko je predsedujoči ravnatelj Lapajne proglasil izid volitve, rekoč: „Za predsednika Zaveze je izvoljen tovariš Luka Jelenc!“

„Živio! Na zdar!“ smo zaklicali, dlani so udarile v plask: imeli smo predsednika — sposobnega Ribnikarjevega naslednika. Osemnajst let je od tistega dne. Koliko skrbi in dela! Koliko dolžnosti in odgovornosti! Koliko upov in prevar! Dovolj dolga doba, ki je posivela našemu Luki lase, mu začrtala gube v lice, zahtevala od njega žrtvovanja duševnih in telesnih sil — a ki ni postarala njegovega srca in uklonila njegovega duha!

„Dražgoški Luka“ ga sramotilno in poniževalno imenuje nizkotnost klerikalnega časopisja, ki je posebno besno nanj od takrat, ko se je upal nastopiti kot nasprotni kandidat dr. Šušteršiča. On — učitelj — proti taki mogočnosti in veličini!

„Naš Luka“ ga imenujemo mi s ponosom! Zaupanje, ki smo mu ga naklonili pred osemnajstimi leti, je vestno in povsod v polni meri opravičil: naš je bil, je in ostane!

III.

Banket smo imeli na vrtu Tučkove gostilnice. Vse polno nas je bilo, mladi in stari, učitelji in učiteljice — vsi enega duha!

Tedaj stopi do mene Jelenc. Prvič mi je podal roko, prvič sva govorila. Rekel mi je, naj izpregovorim zvalno besedo novomeškemu narodnemu ženstvu, ki je našo pot s kolodvora v mesto posipalo s cvetjem. Storil sem to. Dehteče cvetje iz belih rok in mlado srce — kdo bi ne govoril!

Razšli smo se! Na vse strani! Jaz sem se odpeljal v Prago na narodopisno razstavo — z mano so šli spomini na našo novo-

meško skupščino. Ko sem se vrnil v Ljubljano, so me pozvali, naj napišem o Zavezine zborovanju poročilo v „Slovenski Narod“. In ko sem pisal, so spomini oživelj z novo silo.

In danes tudi!

Crna zemlja naj pogrezne tega, kdor odpade!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Zaradi pomanjkanja časa in ker se udeleženci Zavezinega jubileja v ponedeljek udeležijo skupščine Družbe sv. Cirila in Metoda v Domžalah, se mora izlet v Kamnik v nedeljo popoldne opustiti. — Žal nam je, pa smo morali to ukreniti, a izvedba izleta v Kamnik je časovno nemogoča. Vlak odhaja v Kamnik že ob 3. uri popoldne, dotlej pa naš program še ne bo izčrpan. Vodstvo Zaveze.

Glasila deželnih (narodnostnih) učiteljskih zvez v Zvezi slovenskega učiteljstva v Avstriji so:

1. Glos nauczycielstwa, ludowego w Galiciji, Krakov.

2. Učiteljské Slovo, organ Vzájmnosti Pomoči halijských in bukovských učiteliv i učitelok, Levov.

3. Narodna Prosvjeta, Roč-Istra.

4. Učiteljski Tovariš, glasilo avstr. jugoslovenskega učiteljstva, Ljubljana.

5. Kamenari, organ ukraj. učiteljstva, Mamajivci Novi-Bukovina.

6. Menšinový Učitel, Liny p. Plznju.

7. Školský Věstník, Porubi-Slezija.

8. Škola Městanska, Praga.

9. Český Učitel, glasilo češke zveze, Praga.

10. Věstník Ustrěd. spol. jed. učit. na Moravě, Brno.

Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji je imela na Dunaju 19. in 20. avgusta odborovo sejo. Prisotni so bili: predsednik M. Hajný, namestniki predsednika: Peter Skalický, Stanislav Nowak, Maryan Jakymovskij, tajnik Jos. Závoda, blagajnik Ivan Stronský, člani odbora: Jos. Smrtka, Boh. Skála, Vinc. Erbenová (za B. Zelinkovo), Hub. Vitkovič, Gabriel Stelmach, Dr. Henr. Kanarek, Jul. Similíkovský, Jozef Brón. Szado, Luka Jelenc, Jan Ludvíček, Ante Opašić, poklicana referenta: Kamil Buzek in Jos. Havlik, gostje: Frant. Kučera iz Sudice na Moravskem in Mihajlo Senyeva iz Sýtychiva v Galiciji. Poleg običajnih odborniških poročil, ki dokazujejo, kako obsežni delokrog ima in more imeti Zveza, je odbor preresetal v sejah, ki so trajale dva dni od jutra do večera, celo vrsto jako važnih vprašanj.

Največ časa (dva popoldneva) je vzele posvetovanje o predlogu izpremembe drž. šolsk. zakona. Poročevalec je bil Kamil Buzek. Dalje je bil obdelan poslovnik za drž. komite, kamor naj bi pošiljali svoje zastopnike vse državne zveze učiteljskih organizacij. Referent je bil J. Smrtka. — Delegat Zaveze jugoslovenskih učiteljskih društev Luka Jelenc je podal poročilo o šolskih in učiteljskih razmerah slovenskih. Vse slovenske deželne organizacije so pokazale po svojih zastopnikih najživahnejši interes na usodi slovenskega učiteljstva in solidarno so bile izrečene najsrčneješe simpatije težnjam jugoslovenskega učiteljstva. Dogovorjeno je bilo, da bodo vse slovenske organizacije zastopane letos septembra na shodu slovenskega učiteljstva v Ljubljani, ki se vrši v proslavo 25 letnice Zaveze.

Najživahnejša debata je bila o izboljšanju gmočnih razmer učiteljstva. Sprejeti so bili predlogi podpredsednika F. Skalického, ki se tičejo daljših korakov za izpremembo § 55. in o saniranju deželnih financ, od katerega je skoro v vseh deželah več ali manj odvisna nova ureditev plač.

Po splošni debati, ki je bila tuhtam jako burna, po poročilih iz posameznih dežel, v kakšnem štadiju je krušno vprašanje učiteljstva, je bilo na predlog Stanislava Nowaka sklenjeno, da se prične s pripravami za jesensko impozantno demonstrativno manifestacijo vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju. Boh. Skála je podal obsežno poročilo o učiteljski državljanski svobodi in o svobodi prepričanja. Referat se naslanja na obsežni in še nedokončani enketi, ki so jo izvedle češke deželne organizacije potom vprašanih pol v tej smeri, kako se z raznimi zakoni, naredbami, odločbami in prakso izpodkopavajo osnovni državni zakoni, ki garantirajo učitelju kot ostalim državljanom državljanska prava in svobodo vesti in pre-

pričanja. Soglasno je bilo sklenjeno, da mora biti tozadevni material zbran do konca maja prihodnjega leta v vseh slovenskih deželah v Avstriji in to vprašanje je bilo dano na dnevni red shoda slovenskega učiteljstva, ki se vrši, kakor se je soglasno sklenilo, v Pragi v spominskem letu 1915.

Iz ostalega dnevnega reda naj se navede še posvetovanje o inšpektorskem vprašanju, o obrambi češkega šolstva na Dunaju in na Dol. Avstrijskem pri predlogu Kolisko, o skupnem penzionatu slovenskega učiteljstva na Adriji (ref. Jos. Havlik), o vzajemnih koristih v obstoječih humanih učiteljskih podjetjih, o pristopitvi učiteljstva za redne poslušalce na visoke šole, o znižanih voznih po železnicah — kot tudi o znižanju voznine po tujini, kjer se bo morda učiteljstvo bolj razumelo kot doma.

Kranjsko.

Logaško učiteljsko društvo se bliža tudi svoji petindvajsetletnici. Ko bo obhajalo svoj jubilej, se bo lahko oziralo s ponosom na svoje četrstoletno delovanje. Zakaj med drugim je baš ono z energičnim nastopom tadanjega odbora (Benedek, Repič, Šega, Dermelj, Kernc) izposlovalo vsemu kranjskemu učiteljstvu volilno pravico. — Postavilo je pa tudi enajstim članom nagrobne spomenike ter prirejalo take občne zборе (Babino Polje-Prezid, Rovte, Škocijan pri Rakeku, Predjama), kateri ne bodo nikdar pozabljeni. — V novjšem času je pač zli duh natrosil med čvrsto seme nekaj smeti, a — bodite brez skrbi! — uspeha ne bo! —k.

Štajersko.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic poziva učiteljstvo iz Štajerske, da se udeleži 25 letnega jubileja obstanka Zaveze v čim največjem številu!

Delegati iz Štajerske naj se snidejo pol ure pred delegacijskim zborovanjem na kratko posvetovanje. Vodstvo.

Zakon prirode je ta, da iz malega raste veliko!

Književnost in umetnost.

Spominski spis, ki si ga pač mora naročiti vsak napreden učitelj, je izšel pod naslovom „Petindvajsetletnica Zaveze avstr. jugoslovenskih učiteljskih društev“. Sestavil Luka Jelenc. Strani 104 vel. formata. V knjigi je 10 krasnih slik, tako upravnega odbora Zaveze ob 10letnici in 25letnici ter slike Zavezinih ustanovnikov in predsednikov. Delo je temeljito in veleinteresantno. Vsebinska: I. Ustanovitev, pravila in nadaljni razvoji Zaveze; II. Znanstvena, pedagoška in metodiska vprašanja; III. Šolskopolitiška vprašanja in pravne razmere; IV. Gmočno vprašanje; V. Gospodarska vprašanja; VI. Zavezini listi; VII. Zaveza za mladinsko slovstvo; VIII. Zaveza za preosnovno učnih knjig za slov. lj. šole; IX. Zaveza za dobro ime in ugled učiteljstva; X. Skrb Zaveze za učiteljski naraščaj; XI. Zaveza v komiteju za reformo ljudskega šolstva; XII. Zaveza za preosnovno učiteljstvo; XIII. Zaveza in osnivanje avstrijske učiteljske zveze; XIV. Zaveza in snovanje jugoslovenske učiteljske zveze; XV. Zaveza in Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji; XVI. Zaveza za slovensko mešanstvo in trgovsko nadaljevalno šolstvo; XVII. Počitniško vseučiteljski tečaj za ljudskošolsko učiteljstvo; XVIII. Za slovenski jezik; XIX. Zaveza za slovensko in hrvaško ljudsko šolstvo v Trstu in Istri; XX. Zaveza za slovensko vseučelišče v Ljubljani; XXI. Zaveza in Učiteljska tiskarna; XXII. Zaveza in Družba sv. Cirila in Metoda; XXIII. Zavezina knjižnica; XXIV. Razni predlogi; XXV. Sporočila. — To vezelanimivo delo se naroča v Učiteljski tiskarni ali pri vodstvu Zaveze v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 6.

Dejanja govore! Spomenica o položaju kranjskega učiteljstva. (Die Taten reden! Gedenkschrift über die Lage der kranischen Lehrerschaft.) — Ta brošura v slovenskem in nemškem jeziku se dobiva brezplačno v Učiteljski tiskarni.

Zvonček, list s podobami za slovensko mladino, objavlja v svoji 9. letošnji številki to prelepo in bogato ilustrovano vsebino: 1. Davorinov: Z bojnege polja. — 2. Rado Mejovšek: Alenka in Darko. Pravljica. — 3. Andrej Rapč: Mamin god. — 4. Vekoslav Selinšek: Slepec. Pesem. — 5. Kaksna je Majda, kadar je — mila Jera! Podoba. — 6. Ivan Vrhovec: Turške vojne po slovenskih deželah v XV. stoletju. (S

podoba.) — 7. Tone Rakovčan: Tomažev Tinček. (S podoba.) — 8. Tone Rakovčan: Pesem. — 9. Miška moja... Podoba. — 10. Stojan S.: Oh, te sanje. — 11. Prijatelj: Zvončka v št. Vidu pri Grobelnem (Štaj.) s svojim gospodom učiteljem. Podoba. — 12. Pouk in zabava: Oj, lepo je res na deželi! (Pesem.) — Koliko je še gozdov na svetu. — Enozložne besede z r. — Besedna naloga — Rešitev in rešilci. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Zemljevid slovenskih pokrajin. Seja Zemljepisnega odseka "Slov. Matica" se je vršila 16. VII. 1913. Umrta sta izmed sodelavcev dr. Cerh in Milan Pajk. Občinstvo nestrpno pričakuje zemljevida. Delo se je zavleklo, a prevelika naglica bi ne bila umestna. Zemljevid je pa že ves postavljen, in opravljajo se korekture. Matica misli, naj bo zemljevid praktičen; vsebuje zato ali geografsko ali politično ali zgodovinsko važne kraje. Pravilnost zemljevida bo obstojala v tem, da bodo imena na pravem mestu in da bodo oblike pravilne. Prvič je pri tem važno, kako imenujejo ljudje svoj kraj, drugič prihaja v poštev pravopis, tretjič šele morda zgodovinski razvoj imena. Kaj je učenil slavni deželni odbor glede krajepisja, ni znano. Matica dosedaj. Matica sama ima krajepisno gradivo, ki ga ureja prof. Pleteršnik. Naravnost "kodeksa" naše toponomije s I. izdanjem zemljevida ni pričakovati. Odsek upošteva nasvet, naj bi se po možnosti zemljevid povečal na severu za 9 cm in za ravnotoliko na jugu. — Akademiki in v obče dijaki bi zlasti sedaj, v počitnicah, lahko šli na roko izdelovalcem zemljevida v poedinih slučajih. Načelnistvo odseka prevzame prof. dr. Jakob Žmavc. Zemljevidno delo pok. M. Pajka (del Gorenjske — Koroške) se izroči prof. Komatarju.

Naše nove začetnice in še nekaj. Kopirnik in Majcen sta izginila s pedagoškega pozorišča in z njima izgine tudi nju Začetnica. Meni je bila ljuba. Pred leti, ko sem še poučeval prvence, sem z njo čisto dobro izhajal; z uspehi, ki sem jih dosegal na podlagi te začetnice, sem bil zadovoljen. A staro se mora umakniti novemu. Moja prva čitanka in Moje prvo berilo sta skoraj istočasno izšli ter tekmujeta za prvenstvo.

Glede nju uvedbe imajo odločevati okrajne učiteljske konference. Na Štajerskem je letošnja okrajna učiteljska konferenca za celjski okraj uvedla Moje prvo čitanko, ona za gornjegrajski in vranski okraj pa Moje prvo berilo; ona za marenberški, slovenjegrajski in šostanjski okraj hoče poprej obe preučiti, ona za ormoški okraj pa hoče počakati na uspehe v drugih okrajih. Kako so se odločile ostale konference, še ni nobenih poročil.

Jaz za svojo osebo vztrajam na stališču, da bi se moralo učiteljstvo dobro zavedati po zakonu mu zajamčene pravice gledé izbire učnih knjig, in sicer na ta način, da sodi z lastno glavo, na podlagi lastnega prepričanja, na podlagi lastne izkušnje.

V celjskem okraju se ima s šolskim letom 1913/14 uvesti Moja prva čitanka. Nujno priporočam, da se naj sedaj v tem okraju na vseh šolah brez izjeme poučuje elementarni pouk v čitanju strogo po analitično-sintetiški metodi, po kateri je zasnovana ta začetnica. Da bi se ta metoda uvedla v prakso, to je glavni smoter te začetnice. To se mi zdi potrebno naglašati napram onim, ki hvalijo Moje prvo čitanko samo zato, ker je tako silno lepa.

Bodimo pravični! Ne obsojamo upravičenosti analitično-sintetiške metode na deželi, dokler je nismo v praksi preizkusili! Na šolah pa, kjer se uvede Moje prvo berilo, se bo pa izkazala resnično praktična veljavnost te začetnice.

Tako preizkusimo obe; katera je boljša, to obdržimo!

Kar se tiče slik v novih začetnicah, imam jaz svoje mnenje. Slike delajo otrokom veselje, oživljajo pouk, a da bi s pomočjo lepih slik elementarni pouk v pisanju in čitanju zdaj šel kar tako nekako igrati, tega pa ne verjamem. Začetni pouk ima pač svoje težkoče, in če ga tudi vrhu slik opremimo še z lepo porcijo pristnih kuhanih "rakov" in svežih "fig in rožičev". Brez truda ni uspeha. O tem se vsako leto nanovo prepriča vsak elementarni učitelj. Da, da:

poln težav je in britkosti
že sam začetek učenosti.

In še nekaj! Glede učnih knjig napredujemo v enem oziru, da je kar — groza. Le primerjajmo! Kopirnik-Majcova začetnica stane 50 h, Widrova 70 h, Krulčeva že kar 75 h. Končnikova Berila stanejo 70 h, 80 h, 120 h, Schreinerjeve Čitanke pa 90 h, 130 h, 180 h. Zdaj pa še primerjajte ceno Močnikovih in Lavtarjevih računic!

Kam pa pridemo, če bomo tako napredovali!
Frane Brinar.

Na delo med ljudstvo!

Srednješolski vestnik.

Par aforističnih vprašanj.

1. Zakaj učenci nižjih razredov srednjih šol tako radi "lajnajo"? Celo taki, ki so v ljudski šoli lepo deklamovali!

2. Na ljubljanskem učiteljsku ni inspekcije po hodnikih. Zakaj se zdi taka inspekcija učiteljskim zborom gimnazij in realk po hodnikih pred višjimi razredi potrebna, ko pa so dijaki učiteljski in višje gimnazije po priliki enake starosti?

3. Na učiteljskih ni kancerjev. Zakaj se zde na srednjih šolah potrebni, zlasti v višjih razredih?

4. Zla misel se mi je rodila: Ali "ljubijo" morda kateri učitelji in vneti ravnatelji mladino le zato, da bi sami laže in prej avanzirali? Kaj je ljubezen, ki računa na lastni dobiček? Nekaka prostitucija!

5. Kvintilijan meni, da more dober govornik biti le moralno dober človek, ki gori za svoje spoznanje. Kako pa naj bo dober vzgojitelj tisti, ki je prodal svoje spoznanje? Učitelj, ki ljubi telo bolj nego dušo, naj gre med dninarje!...

Dr. Fr. Ilešič.

Po slovanskem svetu.

1. V Galiciji imajo vsi dijaki (po ruskem vzorcu) uniformo. Disciplin izven šole pa baje s tem ne pridobi; občinstvo pozna in ščiti svoje dijake — saj tudi policija vseučilišnike pusti najraje pri miru. Uvedli so uniformo zlasti zaradi tega, da bi se izravnale prevelike socialne razlike dijaštva (selski dečko ni zlahčič!). Pa tudi na uniformah se že pozna razlika rodu; plemič ima visok ovratnik. Uniformiran razred je videti čeden.

2. Na dunajskih srednjih šolah ni razpela — zaradi židov; na galiških je, dasi je tudi tam mnogo židov. V Krakovu se je pred leti baje začela ostra hajka proti razpeli, a zaman.

3. Ob 11. sem prišel na III. gimnazijo v Krakovu. Glasba na pihala. Na dvorišču svira dijaška banda zavoda pod vodstvom dijaka-kapelnika. Na dan zgodovinskega 3. maja gre zavod s svojo glasbo v izpovedu na Wawel, kjer so grobovi poljskih kraljev.

4. Ravnatelj češke gimnazije v nekem mestu, ki je jezikovno podobno našemu Celju ali Gorici, mi je rekel; da je že kakih 8 let ravnatelj, da pa tekom tega časa še pravzaprav ni govoril nemški. Pa je že vladni svetnik! Stvar se Slovencu zdi nezasišana, kajne?

5. Na severu si radi mislijo, da smo mi južnjaki nediscipliniran element. Časih se bo trdilo o nas Slovane sploh. No, disciplina dunajskih srednjih šol sigurno ni pred našo; gališka srednješolska disciplina ni slabša od dunajske; v poljskih šolah je morda manj vojaške dresure nego pri nas, a prav mnogo stvarnega zanimanja. V zagrebških srednjih šolah je disciplina povsem v redu.

Dr. Fr. Ilešič.

Branimo svojo stanovsko čast!

Politiški pregled.

* **Vojaška vest.** Glasom »Zeit« se rekruti vpokličejo letos 7. oktobra, nadomestni rezervisti 9. oktobra, prostovoljci 1. oktobra. Kakor lani, bodo tudi letos morali služiti vsi, ki se spoznajo za sposobne in bodo nadomestni rezervisti morali ostati pod orožjem deset mesecev, torej dva več kakor po starem zakonu.

* **Grof Stürgkh in češko-nemška sprava.** Ministrski predsednik grof Stürgkh se je izrazil napram odposlanstvu nemških obrtnih zadrug na Češkem, da vlada ne namerava oktroirati volilne reforme za češki deželni zbor. Deželnozborna volilna reforma tvori poglavitni del cele pravne materije in se more izvesti torej samo sporazumno s strankami. Spravna pogajanja, ki se prične meseca septembra, se bodo pač tudi bavila s tem vprašanjem in vlada bo storila vse, da pospeši ta pogajanja. Priznal je upravičenost zahteve, da se trgovina, industrija in obrt pri volilni reformi upošteva enako kakor poljedelstvo. Morda bo treba vzeti v pretres ustvaritev deželnega obrtnega sveta z dvema narodnima sekcijama.

* **Izpopolnitev naše artiljerije.** »Militärische Rundschau« izvaja, da se mora artiljerija tako izpopolniti, da pride na eno pehotno divizijo 70. najmanj pa 60 topov.

* **Človeške žrtve v drugi balkanski vojni.** Človeške izgube v drugi balkanski vojni so strahotne. Kolikor je mogoče doslej dognati, je izgubila srbska severna armada 5000 do 6000 mož, glavna srbska armada 25.000 mož v bitkah, razentega je več tisoč mož podavila kolera. Grki so izgubili 16 do 18 tisoč mož. Vse večje so izgube Bolgarov. V prvi polovici meseca julija so odposlali v bolnišnice okolo 30.000 ranjenih bolgarskih vojakov. 12 do

15.000 mož je padlo v bitki ob Bregalnici, in armada generala Ivanova je izgubila v bitkah z Grki približno 20.000 mož, poleg tega so ujeli Grki 8000 vojakov. Skupne bolgarske izgube — ranjeni in mrtvi — znašajo najmanj 80.000 mož, srbske in grške od 50 do 60.000 mož. Črnogorske čete, približno 12.000 mož, ki so se bojevale s Srbi, imajo 10 odstotkov izgub. — Vojske »pomlajajo« narode!

* **Statistika avstrijskega izseljevanja.** V zadnjih letih je postalo izseljevanje v naši državi predmet raznih študij in razmotrivanj, ki so vsa prišla do zaključka, da izseljevanje za monarhijo v celoti in za posamezna ljudstva posebe ni koristno. Do tega rezultata prihaja tudi najnovejšo delo v tem oziru, »Die österr. Auswanderungsstatistik«, ki ga je napisal dr. Englisch in je izšlo že v tem letu. Iz tega zanimivega dela se vidi, kako je izseljevanje raslo v zadnjih letih do ogromne višočine. L. 1876. se je izselilo komaj 7809 ljudi, leta 1887. se je to število približno potrojilo. Leta 1903. je število naših izseljencev že preskočilo 100.000. Najvišje letno število izseljencev imamo leta 1907., t. j. 177.653. Poznejša leta je število izseljencev zaradi neugodnih razmer onstran oceana precej padlo, a je vendar še vedno letno čez 100.000. V zadnjih letih posebno raste izseljevanje v Kanado, ki so se je prej bolj ogibali. Skupno je odšlo od leta 1876. do 1910. iz Avstrije 3.547.630 ljudi. Po večini so se izselili preko Hamburga, Bremna in drugih nemških pristanišč; Trst je videl razmeroma le malo izseljencev (76.849), nekaj več jih je šlo preko Reke (242.470). Gospodarska izguba, ki jo trpi naša država zaradi izseljevanja, je naravnost ogromna. Dr. Englisch jo računa okroglo na 5 milijard kron. Nasproti tej izgubi stoji v bilanci dobiček nazaj poslanega denarja v okroglem znesku 2 in pol milijardi, tako da imamo vendar gospodarske škode 2 milijardi in pol. Zaradi izseljevanja najbolj trpi Galicija, ki je izgubila na ta način že več kot pol milijona ljudi. Ker trpi tudi slovenski narod na tej gospodarsko-socialni boleznini, bi bilo potrebno, da bi se kdo pri nas lotil tega velezanimivega vprašanja na širši podlagi.

* **V znamenju absolutizma v Dalmaciji.** V Dalmaciji vlada že nekaj časa pravcati absolutizem, ki se ne razlikuje dosti od hrvaškega komisariata. Cesarski namestnik grof Attems gospodari po svoji volji; deželne avtonomne oblasti in zakonni so mu deseta briga. Kršenje občinske in deželne avtonomije, preganjanje političnih voditeljev in uprizarjanje veleizdažniških procesov je na dnevnem redu. Za prve balkanske vojne sta bila brez vsakega vzroka razpuščena občinska sveta v Splitu in Šibeniku in to vključ protestu deželnega odbora, ki ga je vlada popolnoma ignorirala. Grof Attems hoče zatreti narodni čut prebivalcev Dalmacije in se poslužuje v to svrhu vseh mogočih sredstev, s katerimi pa nima sreče. Razni veleizdažniški procesi proti odličnim dalmatinskim politikom so se dosedaj še vedno končali z nesmrtno blamažo dalmatinske vlade. Na razpuste občinskih zastopov pa so stranke sporazumno vedno odgovorile s tem, da se soglasno zopet izvolile prejšnje zastopnike. Dalmatinski cesarski namestnik je te dni zopet razpustil občinski zastop, in sicer v Zušurcu, in to, ne da bi poprej zahteval privoljenja deželnega odbora, kakor velja zakon. V zvezi s tem korakom so se tudi razširile vesti, da se vlada bavi z načrtom, da razpusti sabor, spondira deželni odbor in uvede namesto tega upravno komisijo kakor na Češkem. Vesti so bile za enkrat še prenačlene, vendar pa ne bi bilo čisto nič čudnega, če bi do tega res kmalu prišlo, zakaj absolutistična epidemija zavzema vedno večje dimenzije...

* **K položaju na Hrvaškem.** Ker bo baron Skerlec v kratkem popolnoma ozdravel, se bodo zaradi atentata prekinjena pogajanja s strankami zopet začela. Stališče, katero so z ozirom na atentat zavzele vse hrvaške stranke, bo pogajanja jako olajšalo in pospešilo, tako da bo komisar takoj, ko ozdravi, ministrskemu predsedniku grofu Tiszi lahko predložil svoj načrt. V krogih koalicijske govore, da bodo volitve v sabor v najkrajšem času razpisane.

* **Poslanska zbornica in deželni zbori.** Sylvester, predsednik poslanske zbornice, je izjavil, da bo poslanska zbornica sklicana najbrže v oktobru, ker v septembru bodo zborovali deželni zbori.

* **Nova situacija.** V Kološvaru na Sedmograškem bi se moral vršiti kongres romunskih učiteljev. Ogrska vlada je shod prepovedala in — kar je najbolj zanimivo — občutila je potrebo pojasniti, kaj jo je privedlo do tega koraka, ki gotovo ni primeren za to, da se zopet izboljšajo odnosi med monarhijo in Romunijo. Izvrila je iz trte smešen izgovor, ki se pač že na prvi pogled vidi, da je vse prej, samo resen ne. »Viteški« Madžari že od nekdaj neusmiljeno zatirajo ogrske manjšinske na-

rodnosti in v dosego tega namena so jim pač sveta vsa sredstva. Ista stvar je tudi s prepovedjo kongresa romunskih učiteljev. Pa še neko drugo ozadje ima ta najnovejši netaktni čin ogrskega naučnega ministristva. Jasno je, da so se Grki in Romuni zaradi velikih uspehov Romunije predramili iz dosedanjega spanja in da se je njih narodni ponos sedaj silno dvignil in to še tembolj, ker igra Romunija vkljub temu, da je v primeri z evropskimi vlesilami neznatna država, v evropski politiki konstelaciji kolosalno vlogo. Ogrom seveda ni prav, da pihaj čez ogrsko mejo prepovedni veter in zato hočejo že v kali zadušiti v Romunih vsako narodno gibanje. Vsvesti si svojega nasilnega postopanja z manjšinskimi narodnostmi, vidijo Madžari na vseh straneh črno nevarnost, ki jo je treba seveda preprečiti. Kaj njim mar, če je to v interesu avstrijske zunanje politike in v interesu monarhije, samo da je rešena njih patria. Seveda pa je drugo vprašanje, če je tako postopanje zmožno, da poveča ugled monarhije v sosedni Romuniji.

* **To je naš sistem!** V Bilini v političnem okraju Toplice na Češkem, so tamonjski nemški srditeži razposlali hišnim posestnikom pisma, s katerimi pozivljajo te poslednje, naj odpovedo stanovanja vsem tistim češkim družinam, ki so jim otroci obiskovali doslej češko šolo. Ob enem opozarjajo, da v hišah, ki so last Čehov, ne morejo dobiti stanovanja vse češke družine; zato izražajo ti nemški srditeži nado, da bodo Čehi na ta način ali prisiljeni k izseljenju iz Biline, ali pa bodo pošiljali svoje otroke v nemške šole. — Tega hujskanja na bojkot politična oblast ni zaplenila! Kaj bi se zgodilo, če bi mi tako pisali?!

Iz trpljenja nedolžnih in preganjenih se rodi svoboda!

Slovenska Šolska Matica.

Članarino za l. 1913. so vpisali do današnjega dne tile p. n. poverjeniki: a) Kranjsko: Jakob Dimnik in profesor Jos. Wester za Ljubljano. — Raiko Novak za Idrijo. — b) Štajersko: Fran Kranjc za Celje (mesto). — Fran Hauptman za Gradec. — Dr. Ljudevit Pivko za Maribor (mesto). — c) Goriško: Fran Plohl za Gorico (mesto). — Matko Kante za sodni okraj Sežana. — Anton Gruntar za sodni okraj Cerkljo. — Matej Mikuž za sodni okraj Tolmin. — Trst: Vinko Engelman za učitelje v Trstu. — Mira Engelman, za učitelje v Trstu. — Ivan Danau za spodnjo okolico Trsta. — Ivan Zotter, nadučitelj na Gomilskem za Vranski okraj. — Hinko Šumer, učitelj v Šmarju pri Jelsah, za šolski okraj Šmarje. — Fran Vrečko, šolski ravnatelj v Slovenj Gradcu, za šolski okraj Slovenj Gradec. — Janko Sel, učitelj pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, za šolski okraj Ptuj, desni Dravski breg. — Vse ostale p. n. poverjenike prosimo, da se čim prej odzovejo prevzeti dolžnosti. — V zadnjem času so nastale v poverjeništvu te-le izpremembe: Tomo Petrovec, nadučitelj v Jaršah, za kamniški okraj namesto umrlega Lovra Letnarja. — Davorin Matko, nadučitelj v Toplicah, namesto bivšega nadzornika Josipa Turka za novo-meški okraj. — Poverjeništvu za okraj Volosko je prevzela gđ. Terezija Sikoškova učiteljica v Hrpeljah. — »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju« je priglasila 99 članov. — Naj ne bo slovenskega učitelja in slovenske učiteljice brez knjig Slovenske Šolske Maticel!

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika?

Učiteljski konvikt.

Darila. G. dr. V. K. ob zaključku zrelostnih izpitov 5 K. — Tov. Josip Ažman, nadučitelj na Breznici na Gorenjskem, 6 K kot cvetko na gomilo predragemu prijatelju še izza dijaških let, mestnemu učitelju Jakobu Pretnarju. — Tov. Aleksander Lunaček, šolski ravnatelj v St. Rupertu na Dojenjskem, 5 K, ker se ni mogel udeležiti pogreba in izkazati zadnje časti nepozabnemu tovarišu Jakobu Pretnarju. — Tov. Jakob Dimnik, nadučitelj na I. mestni šoli v Ljubljani, 10 K namesto venca na grob svojemu zvestemu prijatelju in vzornemu tovarišu Jakobu Pretnarju, učitelju na I. mestni šoli v Ljubljani. — Gospa Gabrijele Žužkova, soproga pekoveškega mojstra in posestnika v Ljubljani, 10 K namesto venca na krsto svojemu bratranču g. Fr. Sumiju v Kranju. — G. Alojzij Prevec, železniški nadoficial v Ljubljani, 10 K. — Tvrdka Gričar & Mejač, trgovina s konfekcijskim blagom v Ljubljani, od učitelja

podoba.) — 7. Tone Rakovčan: Tomažev Tinček. (S podoba.) — 8. Tone Rakovčan: Pesem. — 9. Miška moja... Podoba. — 10. Stojan S.: Oh, te sanje. — 11. Prijatelj: Zvončka v št. Vidu pri Grobelnem (Štaj.) s svojim gospodom učiteljem. Podoba. — 12. Pouk in zabava: Oj, lepo je res na deželi! (Pesem.) — Koliko je še gozdov na svetu. — Enozložne besede z r. — Besedna naloga — Rešitev in rešilci. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Zemljevid slovenskih pokrajin. Seja Zemljepisnega odseka "Slov. Matica" se je vršila 16. VII. 1913. Umrta sta izmed sodelavcev dr. Cerh in Milan Pajk. Občinstvo nestrpno pričakuje zemljevida. Delo se je zavleklo, a prevelika naglica bi ne bila umestna. Zemljevid je pa že ves postavljen, in opravljajo se korekture. Matica misli, naj bo zemljevid praktičen; vsebuje zato ali geografsko ali politično ali zgodovinsko važne kraje. Pravilnost zemljevida bo obstojala v tem, da bodo imena na pravem mestu in da bodo oblike pravilne. Prvič je pri tem važno, kako imenujejo ljudje svoj kraj, drugič prihaja v poštev pravopis, tretjič šele morda zgodovinski razvoj imena. Kaj je učenil slavni deželni odbor glede krajepisja, ni znano. Matica dosedaj. Matica sama ima krajepisno gradivo, ki ga ureja prof. Pleteršnik. Naravnost "kodeksa" naše toponomije s I. izdanjem zemljevida ni pričakovati. Odsek upošteva nasvet, naj bi se po možnosti zemljevid povečal na severu za 9 cm in za ravnotoliko na jugu. — Akademiki in v obče dijaki bi zlasti sedaj, v počitnicah, lahko šli na roko izdelovalcem zemljevida v poedinih slučajih. Načelnistvo odseka prevzame prof. dr. Jakob Žmavc. Zemljevidno delo pok. M. Pajka (del Gorenjske — Koroške) se izroči prof. Komatarju.

Naše nove začetnice in še nekaj. Kopirnik in Majcen sta izginila s pedagoškega pozorišča in z njima izgine tudi nju Začetnica. Meni je bila ljuba. Pred leti, ko sem še poučeval prvence, sem z njo čisto dobro izhajal; z uspehi, ki sem jih dosegal na podlagi te začetnice, sem bil zadovoljen. A staro se mora umakniti novemu. Moja prva čitanka in Moje prvo berilo sta skoraj istočasno izšli ter tekmuje za prvenstvo.

Glede nju uvedbe imajo odločevati okrajne učiteljske konference. Na Štajerskem je letošnja okrajna učiteljska konferenca za celjski okraj uvedla Moje prvo čitanko, ona za gornjegrajski in vranski okraj pa Moje prvo berilo; ona za marenberški, slovenjegrajski in šostanjski okraj hoče poprej obe preučiti, ona za ormoški okraj pa hoče počakati na uspehe v drugih okrajih. Kako so se odločile ostale konference, še ni nobenih poročil.

Jaz za svojo osebo vztrajam na stališču, da bi se moralo učiteljstvo dobro zavedati po zakonu mu zajamčene pravice glede izbire učnih knjig, in sicer na ta način, da sodi z lastno glavo, na podlagi lastnega prepričanja, na podlagi lastne izkušnje.

V celjskem okraju se ima s šolskim letom 1913/14 uvesti Moja prva čitanka. Nujno priporočam, da se naj sedaj v tem okraju na vseh šolah brez izjeme poučuje elementarni pouk v čitanju strogo po analitično-sintetiški metodi, po kateri je zasnovana ta začetnica. Da bi se ta metoda uvedla v prakso, to je glavni smoter te začetnice. To se mi zdi potrebno naglašati napram onim, ki hvalijo Moje prvo čitanko samo zato, ker je tako silno lepa.

Bodimo pravični! Ne obsojamo upravičenosti analitično-sintetiške metode na deželi, dokler je nismo v praksi preizkusili! Na šolah pa, kjer se uvede Moje prvo berilo, se bo pa izkazala resnično praktična veljavnost te začetnice.

Tako preizkusimo obe; katera je boljša, to obdržimo!

Kar se tiče slik v novih začetnicah, imam jaz svoje mnenje. Slike delajo otrokom veselje, oživljajo pouk, a da bi s pomočjo lepih slik elementarni pouk v pisanju in čitanju zdaj šel kar tako nekako igrati, tega pa ne verjamem. Začetni pouk ima pač svoje težkoče, in če ga tudi vrhu slik opremimo še z lepo porcijo pristnih kuhanih "rakov" in svežih "fig in rožičev". Brez truda ni uspeha. O tem se vsako leto nanovo prepriča vsak elementarni učitelj. Da, da:

poln težav je in britkosti
že sam začetek učenosti.

In še nekaj! Glede učnih knjig napredujemo v enem oziru, da je kar — groza. Le primerjajmo! Kopirnik-Majcova začetnica stane 50 h, Widrova 70 h, Krulčeva že kar 75 h. Končnikova Berila stanejo 70 h, 80 h, 120 h, Schreinerjeve Čitanke pa 90 h, 130 h, 180 h. Zdaj pa še primerjajte ceno Močnikovih in Lavtarjevih računic!

Kam pa pridemo, če bomo tako napredovali! — Franc Brinar.

Na delo med ljudstvo!

Srednješolski vestnik.

Par aforističnih vprašanj.

1. Zakaj učenci nižjih razredov srednjih šol tako radi "lajnajo"? Celo taki, ki so v ljudski šoli lepo deklamovali!

2. Na ljubljanskem učiteljsku ni inspekcije po hodnikih. Zakaj se zdi taka inspekcija učiteljskim zborom gimnazij in realk po hodnikih pred višjimi razredi potrebna, ko pa so dijaki učiteljski in višje gimnazije po priliki enake starosti?

3. Na učiteljskih ni kancerjev. Zakaj se zde na srednjih šolah potrebni, zlasti v višjih razredih?

4. Zla misel se mi je rodila: Ali "ljubijo" morda kateri učitelji in vneti ravnatelji mladino le zato, da bi sami laže in prej avanzirali? Kaj je ljubezen, ki računa na lastni dobiček? Nekaka prostitucija!

5. Kvintilijan meni, da more dober govornik biti le moralno dober človek, ki gori za svoje spoznanje. Kako pa naj bo dober vzgojitelj tisti, ki je prodal svoje spoznanje? Učitelj, ki ljubi telo bolj nego dušo, naj gre med dninarje!...

Dr. Fr. Ilešič.

Po slovanskem svetu.

1. V Galiciji imajo vsi dijaki (po ruskem vzorcu) uniformo. Disciplin izven šole pa baje s tem ne pridobi; občinstvo pozna in ščiti svoje dijake — saj tudi policija vseučilišnike pusti najraje pri miru. Uvedli so uniformo zlasti zaradi tega, da bi se izravnale prevelike socialne razlike dijaštva (selski dečko ni zlahčič!). Pa tudi na uniformah se že pozna razlika rodu; plemič ima visok ovratnik. Uniformiran razred je videti čeden.

2. Na dunajskih srednjih šolah ni razpela — zaradi židov; na galiških je, dasi je tudi tam mnogo židov. V Krakovu se je pred leti baje začela ostrajka proti razpeli, a zaman.

3. Ob 11. sem prišel na III. gimnazijo v Krakovu. Glasba na pihala. Na dvorišču svira dijaška banda zavoda pod vodstvom dijača-kapelnika. Na dan zgodovinskega 3. maja gre zavod s svojo glasbo v izpovedu na Wawel, kjer so grobovi poljskih kraljev.

4. Ravnatelj češke gimnazije v nekem mestu, ki je jezikovno podobno našemu Celju ali Gorici, mi je rekel; da je že kakih 8 let ravnatelj, da pa tekom tega časa še pravzaprav ni govoril nemški. Pa je že vladni svetnik! Stvar se Slovencu zdi nezasišana, kajne?

5. Na severu si radi mislijo, da smo mi južnjaki nediscipliniran element. Časih se bo trdilo o nas Slovane sploh. No, disciplina dunajskih srednjih šol sigurno ni pred našo; gališka srednješolska disciplina ni slabša od dunajske; v poljskih šolah je morda manj vojaške dresure nego pri nas, a prav mnogo stvarnega zanimanja. V zagrebških srednjih šolah je disciplina povsem v redu.

Dr. Fr. Ilešič.

Branimo svojo stanovsko čast!

Politiški pregled.

* **Vojaška vest.** Glasom »Zeit« se rekruti vpokličejo letos 7. oktobra, nadomestni rezervisti 9. oktobra, prostovoljci 1. oktobra. Kakor lani, bodo tudi letos morali služiti vsi, ki se spoznajo za sposobne in bodo nadomestni rezervisti morali ostati pod orožjem deset mesecev, torej dva več kakor po starem zakonu.

* **Grof Stürgkh in češko-nemška sprava.** Ministrski predsednik grof Stürgkh se je izrazil napram odposlanstvu nemških obrtnih zadrug na Češkem, da vlada ne namerava oktroirati volilne reforme za češki deželni zbor. Deželnozborna volilna reforma tvori poglavitni del cele pravne materije in se more izvesti torej samo sporazumno s strankami. Spravna pogajanja, ki se prične meseca septembra, se bodo pač tudi bavila s tem vprašanjem in vlada bo storila vse, da pospeši ta pogajanja. Priznal je upravičenost zahteve, da se trgovina, industrija in obrt pri volilni reformi upošteva enako kakor poljedelstvo. Morda bo treba vzeti v pretres ustvaritev deželnega obrtnega sveta z dvema narodnima sekcijama.

* **Izpopolnitev naše artiljerije.** »Militärische Rundschau« izvaja, da se mora artiljerija tako izpopolniti, da pride na eno pehotno divizijo 70. najmanj pa 60 topov.

* **Človeške žrtve v drugi balkanski vojni.** Človeške izgube v drugi balkanski vojni so strahotne. Kolikor je mogoče doslej dognati, je izgubila srbska severna armada 5000 do 6000 mož, glavna srbska armada 25.000 mož v bitkah, razentega je več tisoč mož podavila kolera. Grki so izgubili 16 do 18 tisoč mož. Vse večje so izgube Bolgarov. V prvi polovici meseca julija so odposlali v bolnišnice okolo 30.000 ranjenih bolgarskih vojakov. 12 do

15.000 mož je padlo v bitki ob Bregalnici, in armada generala Ivanova je izgubila v bitkah z Grki približno 20.000 mož, poleg tega so ujeli Grki 8000 vojakov. Skupne bolgarske izgube — ranjenci in mrtvi — znašajo najmanj 80.000 mož, srbske in grške od 50 do 60.000 mož. Črnogorske čete, približno 12.000 mož, ki so se bojevale s Srbi, imajo 10 odstotkov izgub. — Vojske »pomlajajo« narode!

* **Statistika avstrijskega izseljevanja.** V zadnjih letih je postalo izseljevanje v naši državi predmet raznih študij in razmotiranj, ki so vsa prišla do zaključka, da izseljevanje za monarhijo v celoti in za posamezna ljudstva posebe ni koristno. Do tega rezultata prihaja tudi najnovejšo delo v tem oziru, »Die österr. Auswanderungsstatistik«, ki ga je napisal dr. Englisch in je izšlo že v tem letu. Iz tega zanimivega dela se vidi, kako je izseljevanje raslo v zadnjih letih do ogromne višočine. L. 1876. se je izselilo komaj 7809 ljudi, leta 1887. se je to število približno potrojilo. Leta 1903. je število naših izseljencev že preskočilo 100.000. Najvišje letno število izseljencev imamo leta 1907., t. j. 177.653. Poznejša leta je število izseljencev zaradi neugodnih razmer onstran oceana precej padlo, a je vendar še vedno letno čez 100.000. V zadnjih letih posebno raste izseljevanje v Kanado, ki so se je prej bolj ogibali. Skupno je odšlo od leta 1876. do 1910. iz Avstrije 3.547.630 ljudi. Po večini so se izselili preko Hamburga, Bremna in drugih nemških pristanišč; Trst je videl razmeroma le malo izseljencev (76.849), nekaj več jih je šlo preko Reke (242.470). Gospodarska izguba, ki jo trpi naša država zaradi izseljevanja, je naravnost ogromna. Dr. Englisch jo računa okroglo na 5 milijard kron. Nasproti tej izgubi stoji v bilanci dobiček nazaj poslanega denarja v okroglem znesku 2 in pol milijardi, tako da imamo vendar gospodarske škode 2 milijardi in pol. Zaradi izseljevanja najbolj trpi Galicija, ki je izgubila na ta način že več kot pol milijona ljudi. Ker trpi tudi slovenski narod na tej gospodarsko-socialni boleznini, bi bilo potrebno, da bi se kdo pri nas lotil tega velezanimivega vprašanja na širši podlagi.

* **V znamenju absolutizma v Dalmaciji.** V Dalmaciji vlada že nekaj časa pravcati absolutizem, ki se ne razlikuje dosti od hrvaškega komisariata. Cesarski namestnik grof Attems gospodari po svoji volji; deželne avtonomne oblasti in zakonni so mu deseta briga. Kršenje občinske in deželne avtonomije, preganjanje političnih voditeljev in uprizarjanje veleizdažniških procesov je na dnevnem redu. Za prve balkanske vojne sta bila brez vsakega vzroka razpuščena občinska sveta v Splitu in Šibeniku in to vključ protestu deželnega odbora, ki ga je vlada popolnoma ignorirala. Grof Attems hoče zatreti narodni čut prebivalcev Dalmacije in se poslužuje v to svrhu vseh mogočih sredstev, s katerimi pa nima sreče. Razni veleizdažniški procesi proti odličnim dalmatinskim politikom so se dosedaj še vedno končali z nesmrtno blamažo dalmatinske vlade. Na razpuste občinskih zastopov pa so stranke sporazumno vedno odgovorile s tem, da se soglasno zopet izvolile prejšnje zastopnike. Dalmatinski cesarski namestnik je te dni zopet razpustil občinski zastop, in sicer v Zušurcu, in to, ne da bi poprej zahteval privoljenja deželnega odbora, kakor velja zakon. V zvezi s tem korakom so se tudi razširile vesti, da se vlada bavi z načrtom, da razpusti sabor, suspendira deželni odbor in uvede namesto tega upravno komisijo kakor na Češkem. Vesti so bile za enkrat še prenačlene, vendar pa ne bi bilo čisto nič čudnega, če bi do tega res kmalu prišlo, zakaj absolutistična epidemija zavzema vedno večje dimenzije...

* **K položaju na Hrvaškem.** Ker bo baron Skerlec v kratkem popolnoma ozdravel, se bodo zaradi atentata prekinjena pogajanja s strankami zopet začela. Stališče, katero so z ozirom na atentat zavzele vse hrvaške stranke, bo pogajanja jako olajšalo in pospešilo, tako da bo komisar takoj, ko ozdravi, ministrskemu predsedniku grofu Tiszi lahko predložil svoj načrt. V krogih koalicijske govore, da bodo volitve v sabor v najkrajšem času razpisane.

* **Poslanska zbornica in deželni zbori.** Sylvester, predsednik poslanske zbornice, je izjavil, da bo poslanska zbornica sklicana najbrže v oktobru, ker v septembru bodo zborovali deželni zbori.

* **Nova situacija.** V Kološvaru na Sedmograškem bi se moral vršiti kongres romunskih učiteljev. Ogrska vlada je shod prepovedala in — kar je najbolj zanimivo — občutila je potrebo pojasniti, kaj jo je privedlo do tega koraka, ki gotovo ni primeren za to, da se zopet izboljšajo odnosi med monarhijo in Romunijo. Izvrila je iz trte smešen izgovor, ki se pač že na prvi pogled vidi, da je vse prej, samo resen ne. »Viteški« Madžari že od nekdaj neusmiljeno zatirajo ogrske manjšinske na-

rodnosti in v dosego tega namena so jim pač sveta vsa sredstva. Ista stvar je tudi s prepovedjo kongresa romunskih učiteljev. Pa še neko drugo ozadje ima ta najnovejši netaktni čin ogrskega naučnega ministarstva. Jasno je, da so se Grki in Romuni zaradi velikih uspehov Romunije predramili iz dosedanjega spanja in da se je njih narodni ponos sedaj silno dvignil in to še tembolj, ker igra Romunija vkljub temu, da je v primeri z evropskimi vladami neznatna država, v evropski politiki konstelaciji kolosalno vlogo. Ogrom seveda ni prav, da pihaj čez ogrsko mejo prepovedni veter in zato hočejo že v kali zadušiti v Romunih vsako narodno gibanje. Vsevesti si svojega nasilnega postopanja z manjšinskimi narodnostmi, vidijo Madžari na vseh straneh črno nevarnost, ki jo je treba seveda preprečiti. Kaj njim mar, če je to v interesu avstrijske zunanje politike in v interesu monarhije, samo da je rešena njih patria. Seveda pa je drugo vprašanje, če je tako postopanje zmožno, da poveča ugled monarhije v sosedni Romuniji.

* **To je naš sistem!** V Bilini v političnem okraju Toplice na Češkem, so tamonjski nemški srditeži razposlali hišnim posestnikom pisma, s katerimi pozivljajo te poslednje, naj odpovedo stanovanja vsem tistim češkim družinam, ki so jim otroci obiskovali doslej češko šolo. Ob enem opozarjajo, da v hišah, ki so last Čehov, ne morejo dobiti stanovanja vse češke družine; zato izražajo ti nemški srditeži nado, da bodo Čehi na ta način ali prisiljeni k izseljenju iz Biline, ali pa bodo pošiljali svoje otroke v nemške šole. — Tega hujskanja na bojkot politična oblast ni zaplenila! Kaj bi se zgodilo, če bi mi tako pisali?!

Iz trpljenja nedolžnih in preganjenih se rodi svoboda!

Slovenska Šolska Matica.

Članarino za l. 1913. so vpisali do današnjega dne tile p. n. poverjeniki: a) Kranjsko: Jakob Dimnik in profesor Jos. Wester za Ljubljano. — Raiko Novak za Idrijo. — b) Štajersko: Fran Kranjc za Celje (mesto). — Fran Hauptman za Gradec. — Dr. Ljudevit Pivko za Maribor (mesto). — c) Goriško: Fran Plohl za Gorico (mesto). — Matko Kante za sodni okraj Sežana. — Anton Gruntar za sodni okraj Cerkljo. — Matej Mikuž za sodni okraj Tolmin. — Trst: Vinko Engelman za učitelje v Trstu. — Mira Engelman, za učiteljice v Trstu. — Ivan Danau za spodnjo okolico Trsta. — Ivan Zotter, nadučitelj na Gomilskem za Vranski okraj. — Hinko Šumer, učitelj v Šmarju pri Jelsah, za šolski okraj Šmarje. — Fran Vrečko, šolski ravnatelj v Slovenj Gradcu, za šolski okraj Slovenj Gradec. — Janko Sel, učitelj pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, za šolski okraj Ptuj, desni Dravski breg. — Vse ostale p. n. poverjenike prosimo, da se čim prej odzovejo prevzeti dolžnosti. — V zadnjem času so nastale v poverjeništvu te-le izpremembe: Tomo Petrovec, nadučitelj v Jaršah, za kamniški okraj namesto umrlega Lovra Letnarja. — Davorin Matko, nadučitelj v Toplicah, namesto bivšega nadzornika Josipa Turka za novo-meški okraj. — Poverjeništvu za okraj Volosko je prevzela gđ. Terezija Sikoškova učiteljica v Hrpeljah. — »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju« je priglasila 99 članov. — Naj ne bo slovenskega učitelja in slovenske učiteljice brez knjig Slovenske Šolske Maticel!

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika?

Učiteljski konvikt.

Darila. G. dr. V. K. ob zaključku zrelostnih izpitov 5 K. — Tov. Josip Ažman, nadučitelj na Breznici na Gorenjskem, 6 K kot cvetko na gomilo predragemu prijatelju še izza dijaških let, mestnemu učitelju Jakobu Pretnarju. — Tov. Aleksander Lunaček, šolski ravnatelj v St. Rupertu na Dojenjskem, 5 K, ker se ni mogel udeležiti pogreba in izkazati zadnje časti nepozabnemu tovarišu Jakobu Pretnarju. — Tov. Jakob Dimnik, nadučitelj na I. mestni šoli v Ljubljani, 10 K namesto venca na grob svojemu zvestemu prijatelju in vzornemu tovarišu Jakobu Pretnarju, učitelju na I. mestni šoli v Ljubljani. — Gospa Gabrijele Žužkova, soproga pekovega mojstra in posestnika v Ljubljani, 10 K namesto venca na krsto svojemu bratrancu g. Fr. Sumiju v Kranju. — G. Alojzij Prevec, železniški nadoficial v Ljubljani, 10 K. — Tvrda Gričar & Mejač, trgovina s konfekcijskim blagom v Ljubljani, od učitelja

podoba.) — 7. Tone Rakovčan: Tomažev Tinček. (S podoba.) — 8. Tone Rakovčan: Pesem. — 9. Miška moja... Podoba. — 10. Stojan S.: Oh, te sanje. — 11. Prijatelj: Zvončka v št. Vidu pri Grobelnem (Štaj.) s svojim gospodom učiteljem. Podoba. — 12. Pouk in zabava: Oj, lepo je res na deželi! (Pesem.) — Koliko je še gozdov na svetu. — Enozložne besede z r. — Besedna naloga — Rešitev in rešilci. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Zemljevid slovenskih pokrajin. Seja Zemljepisnega odseka "Slov. Matica" se je vršila 16. VII. 1913. Umrila sta izmed sodelavcev dr. Cerh in Milan Pajk. Občinstvo nestrpno pričakuje zemljevida. Delo se je zavleklo, a prevelika naglica bi ne bila umestna. Zemljevid je pa že ves postavljen, in opravljajo se korekture. Matica misli, naj bo zemljevid praktičen; vsebuje zato ali geografsko ali politično ali zgodovinsko važne kraje. Pravilnost zemljevida bo obstojala v tem, da bodo imena na pravem mestu in da bodo oblike pravilne. Prvič je pri tem važno, kako imenujejo ljudje svoj kraj, drugič prihaja v poštev pravopis, tretjič šele morda zgodovinski razvoj imena. Kaj je učenil slavni deželni odbor glede krajevidja, ni znano. Matica dosedaj. Matica sama ima krajevidno gradivo, ki ga ureja prof. Pleteršnik. Naravnost "kodeksa" naše toponomije s I. izdanjem zemljevida ni pričakovati. Odsek upošteva nasvet, naj bi se po možnosti zemljevid povečal na severu za 9 cm in za ravnotoliko na jugu. — Akademiki in v obče dijaki bi zlasti sedaj, v počitnicah, lahko šli na roko izdelovalcem zemljevida v poedinih slučajih. Načelnistvo odseka prevzame prof. dr. Jakob Žmavc. Zemljevidno delo pok. M. Pajka (del Gorenjske — Koroške) se izroči prof. Komatarju.

Naše nove začetnice in še nekaj. Kopirnik in Majcen sta izginila s pedagoškega pozorišča in z njima izgine tudi nju Začetnica. Meni je bila ljuba. Pred leti, ko sem še poučeval prvence, sem z njo čisto dobro izhajal; z uspehi, ki sem jih dosegal na podlagi te začetnice, sem bil zadovoljen. A staro se mora umakniti novemu. Moja prva čitanka in Moje prvo berilo sta skoraj istočasno izšli ter tekmuje za prvenstvo.

Glede nju uvedbe imajo odločevati okrajne učiteljske konference. Na Štajerskem je letošnja okrajna učiteljska konferenca za celjski okraj uvedla Moje prvo čitanko, ona za gornjegrajski in vranski okraj pa Moje prvo berilo; ona za marenberški, slovenjegrajski in šostanjski okraj hoče poprej obe preučiti, ona za ormoški okraj pa hoče počakati na uspehe v drugih okrajih. Kako so se odločile ostale konference, še ni nobenih poročil.

Jaz za svojo osebo vztrajam na stališču, da bi se moralo učiteljstvo dobro zavedati po zakonu mu zajamčene pravice glede izbire učnih knjig, in sicer na ta način, da sodi z lastno glavo, na podlagi lastnega prepričanja, na podlagi lastne izkušnje.

V celjskem okraju se ima s šolskim letom 1913/14 uvesti Moja prva čitanka. Nujno priporočam, da se naj sedaj v tem okraju na vseh šolah brez izjeme poučuje elementarni pouk v čitanju strogo po analitično-sintetiški metodi, po kateri je zasnovana ta začetnica. Da bi se ta metoda uvedla v prakso, to je glavni smoter te začetnice. To se mi zdi potrebno naglašati napram onim, ki hvalijo Moje prvo čitanko samo zato, ker je tako silno lepa.

Bodimo pravični! Ne obsojamo upravičenosti analitično-sintetiške metode na deželi, dokler je nismo v praksi preizkusili! Na šolah pa, kjer se uvede Moje prvo berilo, se bo pa izkazala resnično praktična veljavnost te začetnice.

Tako preizkusimo obe; katera je boljša, to obdržimo!

Kar se tiče slik v novih začetnicah, imam jaz svoje mnenje. Slike delajo otrokom veselje, oživljajo pouk, a da bi s pomočjo lepih slik elementarni pouk v pisanju in čitanju zdaj šel kar tako nekako igrati, tega pa ne verjamem. Začetni pouk ima pač svoje težkoče, in če ga tudi vrhu slik opremimo še z lepo porcijo pristnih kuhanih "rakov" in svežih "fig in rožičev". Brez truda ni uspeha. O tem se vsako leto nanovo prepriča vsak elementarni učitelj. Da, da:

poln težav je in britkosti
že sam začetek učenosti.

In še nekaj! Glede učnih knjig napredujemo v enem oziru, da je kar — groza. Le primerjajmo! Kopirnik-Majcova začetnica stane 50 h, Widrova 70 h, Krulčeva že kar 75 h. Končnikova Berila stanejo 70 h, 80 h, 120 h, Schreinerjeve Čitanke pa 90 h, 130 h, 180 h. Zdaj pa še primerjajte ceno Močnikovih in Lavtarjevih računic!

Kam pa pridemo, če bomo tako napredovali!

Franc Brinar.

Na delo med ljudstvo!

Srednješolski vestnik.

Par aforističnih vprašanj.

1. Zakaj učenci nižjih razredov srednjih šol tako radi "lajnajo"? Celo taki, ki so v ljudski šoli lepo deklamovali!

2. Na ljubljanskem učiteljsku ni inspekcije po hodnikih. Zakaj se zdi taka inspekcija učiteljskim zborom gimnazij in realk po hodnikih pred višjimi razredi potrebna, ko pa so dijaki učiteljski in višje gimnazije po priliki enake starosti?

3. Na učiteljskih ni kancerjev. Zakaj se zde na srednjih šolah potrebni, zlasti v višjih razredih?

4. Zla misel se mi je rodila: Ali "ljubijo" morda kateri učitelji in vneti ravnatelji mladino le zato, da bi sami laže in prej avanzirali? Kaj je ljubezen, ki računa na lastni dobiček? Nekaka prostitucija!

5. Kvintilijan meni, da more dober govornik biti le moralno dober človek, ki gori za svoje spoznanje. Kako pa naj bo dober vzgojitelj tisti, ki je prodal svoje spoznanje? Učitelj, ki ljubi telo bolj nego dušo, naj gre med dninarje!...

Dr. Fr. Ilešič.

Po slovanskem svetu.

1. V Galiciji imajo vsi dijaki (po ruskem vzorcu) uniformo. Disciplin izven šole pa baje s tem ne pridobi; občinstvo pozna in čuti svoje dijake — saj tudi policija vseučilišnike pusti najraje pri miru. Uvedli so uniformo zlasti zaradi tega, da bi se izravnale prevelike socialne razlike dijaštva (selski dečko ni zlahčič!). Pa tudi na uniformah se že pozna razlika rodu; plemič ima visok ovratnik. Uniformiran razred je videti čeden.

2. Na dunajskih srednjih šolah ni razpela — zaradi židov; na galiških je, dasi je tudi tam mnogo židov. V Krakovu se je pred leti baje začela ostra hajka proti razpeli, a zaman.

3. Ob 11. sem prišel na III. gimnazijo v Krakovu. Glasba na pihala. Na dvorišču svira dijaška banda zavoda pod vodstvom dijača-kapelnika. Na dan zgodovinskega 3. maja gre zavod s svojo glasbo v izpovedu na Wawel, kjer so grobovi poljskih kraljev.

4. Ravnatelj češke gimnazije v nekem mestu, ki je jezikovno podobno našemu Celju ali Gorici, mi je rekel; da je že kakih 8 let ravnatelj, da pa tekom tega časa še pravzaprav ni govoril nemški. Pa je že vladni svetnik! Stvar se Slovencu zdi nezasišana, kajne?

5. Na severu si radi mislijo, da smo mi južnjaki nediscipliniran element. Časih se bo trdilo o nas Slovane sploh. No, disciplina dunajskih srednjih šol sigurno ni pred našo; gališka srednješolska disciplina ni slabša od dunajske; v poljskih šolah je morda manj vojaške dresure nego pri nas, a prav mnogo stvarnega zanimanja. V zagrebških srednjih šolah je disciplina povsem v redu.

Dr. Fr. Ilešič.

Branimo svojo stanovsko čast!

Politiški pregled.

* **Vojaška vest.** Glasom »Zeit« se rekruti vpokličejo letos 7. oktobra, nadomestni rezervisti 9. oktobra, prostovoljci 1. oktobra. Kakor lani, bodo tudi letos morali služiti vsi, ki se spoznajo za sposobne in bodo nadomestni rezervisti morali ostati pod orožjem deset mesecev, torej dva več kakor po starem zakonu.

* **Grof Stürgkh in češko-nemška sprava.** Ministrski predsednik grof Stürgkh se je izrazil napram odposlanstvu nemških obrtnih zadrug na Češkem, da vlada ne namerava oktroirati volilne reforme za češki deželni zbor. Deželnozborna volilna reforma tvori poglavitni del cele pravne materije in se more izvesti torej samo sporazumno s strankami. Spravna pogajanja, ki se prične meseca septembra, se bodo pač tudi bavila s tem vprašanjem in vlada bo storila vse, da pospeši ta pogajanja. Priznal je upravičenost zahteve, da se trgovina, industrija in obrt pri volilni reformi upošteva enako kakor poljedelstvo. Morda bo treba vzeti v pretres ustvaritev deželnega obrtnega sveta z dvema narodnima sekcijama.

* **Izpopolnitev naše artiljerije.** »Militärische Rundschau« izvaja, da se mora artiljerija tako izpopolniti, da pride na eno pehotno divizijo 70. najmanj pa 60 topov.

* **Človeške žrtve v drugi balkanski vojni.** Človeške izgube v drugi balkanski vojni so strahotne. Kolikor je mogoče doslej dognati, je izgubila srbska severna armada 5000 do 6000 mož, glavna srbska armada 25.000 mož v bitkah, razentega je več tisoč mož podavila kolera. Grki so izgubili 16 do 18 tisoč mož. Vse večje so izgube Bolgarov. V prvi polovici meseca julija so odposlali v bolnišnice okolo 30.000 ranjenih bolgarskih vojakov. 12 do

15.000 mož je padlo v bitki ob Bregalnici, in armada generala Ivanova je izgubila v bitkah z Grki približno 20.000 mož, poleg tega so ujeli Grki 8000 vojakov. Skupne bolgarske izgube — ranjeni in mrtvi — znašajo najmanj 80.000 mož, srbske in grške od 50 do 60.000 mož. Črnogorske čete, približno 12.000 mož, ki so se bojevale s Srbi, imajo 10 odstotkov izgub. — Vojske »pomlajajo« narode!

* **Statistika avstrijskega izseljevanja.** V zadnjih letih je postalo izseljevanje v naši državi predmet raznih študij in razmotiranj, ki so vsa prišla do zaključka, da izseljevanje za monarhijo v celoti in za posamezna ljudstva posebe ni koristno. Do tega rezultata prihaja tudi najnovejšo delo v tem oziru, »Die österr. Auswanderungsstatistik«, ki ga je napisal dr. Englisch in je izšlo že v tem letu. Iz tega zanimivega dela se vidi, kako je izseljevanje raslo v zadnjih letih do ogromne višočine. L. 1876. se je izselilo komaj 7809 ljudi, leta 1887. se je to število približno potrojilo. Leta 1903. je število naših izseljencev že preskočilo 100.000. Najvišje letno število izseljencev imamo leta 1907., t. j. 177.653. Poznejša leta je število izseljencev zaradi neugodnih razmer onstran oceana precej padlo, a je vendar še vedno letno čez 100.000. V zadnjih letih posebno raste izseljevanje v Kanado, ki so se je prej bolj ogibali. Skupno je odšlo od leta 1876. do 1910. iz Avstrije 3.547.630 ljudi. Po večini so se izselili preko Hamburga, Bremna in drugih nemških pristanišč; Trst je videl razmeroma le malo izseljencev (76.849), nekaj več jih je šlo preko Reke (242.470). Gospodarska izguba, ki jo trpi naša država zaradi izseljevanja, je naravnost ogromna. Dr. Englisch jo računa okroglo na 5 milijard kron. Nasproti tej izgubi stoji v bilanci dobiček nazaj poslanega denarja v okroglem znesku 2 in pol milijardi, tako da imamo vendar gospodarske škode 2 milijardi in pol. Zaradi izseljevanja najbolj trpi Galicija, ki je izgubila na ta način že več kot pol milijona ljudi. Ker trpi tudi slovenski narod na tej gospodarsko-socialni bolezn, bi bilo potrebno, da bi se kdo pri nas lotil tega velezanimivega vprašanja na širši podlagi.

* **V znamenju absolutizma v Dalmaciji.** V Dalmaciji vlada že nekaj časa pravcati absolutizem, ki se ne razlikuje dosti od hrvaškega komisariata. Cesarski namestnik grof Attems gospodari po svoji volji; deželne avtonomne oblasti in zakonni so mu deseta briga. Kršenje občinske in deželne avtonomije, preganjanje političnih voditeljev in uprizarjanje veleizdažniških procesov je na dnevnem redu. Za prve balkanske vojne sta bila brez vsakega vzroka razpuščena občinska sveta v Splitu in Šibeniku in to vključ protestu deželnega odbora, ki ga je vlada popolnoma ignorirala. Grof Attems hoče zatreti narodni čut prebivalcev Dalmacije in se poslužuje v to svrhu vseh mogočih sredstev, s katerimi pa nima sreče. Razni veleizdažniški procesi proti odličnim dalmatinskim politikom so se dosedaj še vedno končali z nesmrtno blamažo dalmatinske vlade. Na razpuste občinskih zastopov pa so stranke sporazumno vedno odgovorile s tem, da se soglasno zopet izvolile prejšnje zastopnike. Dalmatinski cesarski namestnik je te dni zopet razpustil občinski zastop, in sicer v Zušurcu, in to, ne da bi poprej zahteval privoljenja deželnega odbora, kakor velja zakon. V zvezi s tem korakom so se tudi razširile vesti, da se vlada bavi z načrtom, da razpusti sabor, suspendira deželni odbor in uvede namesto tega upravno komisijo kakor na Češkem. Vesti so bile za enkrat še prenačlene, vendar pa ne bi bilo čisto nič čudnega, če bi do tega res kmalu prišlo, zakaj absolutistična epidemija zavzema vedno večje dimenzije...

* **K položaju na Hrvaškem.** Ker bo baron Skerlec v kratkem popolnoma ozdravel, se bodo zaradi atentata prekinjena pogajanja s strankami zopet začela. Stališče, katero so z ozirom na atentat zavzele vse hrvaške stranke, bo pogajanja jako olajšalo in pospešilo, tako da bo komisar takoj, ko ozdravi, ministrskemu predsedniku grofu Tiszi lahko predložil svoj načrt. V krogih koalicijske govore, da bodo volitve v sabor v najkrajšem času razpisane.

* **Poslanska zbornica in deželni zbori.** Sylvester, predsednik poslanske zbornice, je izjavil, da bo poslanska zbornica sklicana najbrže v oktobru, ker v septembru bodo zborovali deželni zbori.

* **Nova situacija.** V Kološvaru na Sedmograškem bi se moral vršiti kongres romunskih učiteljev. Ogrska vlada je shod prepovedala in — kar je najbolj zanimivo — občutila je potrebo pojasniti, kaj jo je privedlo do tega koraka, ki gotovo ni primeren za to, da se zopet izboljšajo odnosi med monarhijo in Romunijo. Izvrila je iz trte smešen izgovor, ki se pač že na prvi pogled vidi, da je vse prej, samo resen ne. »Viteški« Madžari že od nekdaj neusmiljeno zatirajo ogrske manjšinske na-

rodnosti in v dosego tega namena so jim pač sveta vsa sredstva. Ista stvar je tudi s prepovedjo kongresa romunskih učiteljev. Pa še neko drugo ozadje ima ta najnovejši netaktni čin ogrskega naučnega ministarstva. Jasno je, da so se Grki in Romuni zaradi velikih uspehov Romunije predramili iz dosedanjega spanja in da se je njih narodni ponos sedaj silno dvignil in to še tembolj, ker igra Romunija vkljub temu, da je v primeri z evropskimi vladami neznatna država, v evropski politiki konstelaciji kolosalno vlogo. Ogrom seveda ni prav, da pihaj čez ogrsko mejo prepovedni veter in zato hočejo že v kali zadušiti v Romunih vsako narodno gibanje. Vsvetli si svojega nasilnega postopanja z manjšinskimi narodnostmi, vidijo Madžari na vseh straneh črno nevarnost, ki jo je treba seveda preprečiti. Kaj njim mar, če je to v interesu avstrijske zunanje politike in v interesu monarhije, samo da je rešena njih patria. Seveda pa je drugo vprašanje, če je tako postopanje zmožno, da poveča ugled monarhije v sosedni Romuniji.

* **To je naš sistem!** V Bilini v političnem okraju Toplice na Češkem, so tamonjski nemški srditeži razposlali hišnim posestnikom pisma, s katerimi pozivljajo te poslednje, naj odpovedo stanovanja vsem tistim češkim družinam, ki so jim otroci obiskovali doslej češko šolo. Ob enem opozarjajo, da v hišah, ki so last Čehov, ne morejo dobiti stanovanja vse češke družine; zato izražajo ti nemški srditeži nado, da bodo Čehi na ta način ali prisiljeni k izseljenju iz Biline, ali pa bodo pošiljali svoje otroke v nemške šole. — Tega hujskanja na bojkot politična oblast ni zaplenila! Kaj bi se zgodilo, če bi mi tako pisali?!

Iz trpljenja nedolžnih in preganjanih se rodi svoboda!

Slovenska Šolska Matica.

Članarino za l. 1913. so vpisali do današnjega dne tile p. n. poverjeniki: a) Kranjsko: Jakob Dimnik in profesor Jos. Wester za Ljubljano. — Raiko Novak za Idrijo. — b) Štajersko: Fran Kranjc za Celje (mesto). — Fran Hauptman za Gradec. — Dr. Ljudevit Pivko za Maribor (mesto). — c) Goriško: Fran Plohl za Gorico (mesto). — Matko Kante za sodni okraj Sežana. — Anton Gruntar za sodni okraj Cerkljo. — Matej Mikuž za sodni okraj Tolmin. — Trst: Vinko Engelman za učitelje v Trstu. — Mira Engelman, za učiteljice v Trstu. — Ivan Danau za spodnjo okolico Trsta. — Ivan Zotter, nadučitelj na Gomilskem za Vranski okraj. — Hinko Šumer, učitelj v Šmarju pri Jelsah, za šolski okraj Šmarje. — Fran Vrečko, šolski ravnatelj v Slovenj Gradcu, za šolski okraj Slovenj Gradec. — Janko Sel, učitelj pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, za šolski okraj Ptuj, desni Dravski breg. — Vse ostale p. n. poverjenike prosimo, da se čim prej odzovejo prevzeti dolžnosti. — V zadnjem času so nastale v poverjeništvu te-le izpremembe: Tomo Petrovec, nadučitelj v Jaršah, za kamniški okraj namesto umrlega Lovra Letnarja. — Davorin Matko, nadučitelj v Toplicah, namesto bivšega nadzornika Josipa Turka za novo-meški okraj. — Poverjeništvu za okraj Volosko je prevzela gđ. Terezija Sikoškova učiteljica v Hrpeljah. — »Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju« je priglasila 99 članov. — Naj ne bo slovenskega učitelja in slovenske učiteljice brez knjig Slovenske Šolske Maticel!

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika?

Učiteljski konvikt.

Darila. G. dr. V. K. ob zaključku zrelostnih izpitov 5 K. — Tov. Josip Ažman, nadučitelj na Breznici na Gorenjskem, 6 K kot cvetko na gomilo predragemu prijatelju še izza dijaških let, mestnemu učitelju Jakobu Pretnarju. — Tov. Aleksander Lunaček, šolski ravnatelj v St. Rupertu na Dojenjskem, 5 K, ker se ni mogel udeležiti pogreba in izkazati zadnje časti nepozabnemu tovarišu Jakobu Pretnarju. — Tov. Jakob Dimnik, nadučitelj na I. mestni šoli v Ljubljani, 10 K namesto venca na grob svojemu zvestemu prijatelju in vzornemu tovarišu Jakobu Pretnarju, učitelju na I. mestni šoli v Ljubljani. — Gospa Gabrijele Žužkova, soproga pekoveškega mojstra in posestnika v Ljubljani, 10 K namesto venca na krsto svojemu bratrancu g. Fr. Sumiju v Kranju. — G. Alojzij Prevec, železniški nadoficial v Ljubljani, 10 K. — Tvrdka Gričar & Mejač, trgovina s konfekcijskim blagom v Ljubljani, od učitelja

skega izkupička v smislu gospodarskega programa 10 K. — Tov. Vin-o Krek, učitelj in posestnik v Trbojah pri Kranju, 10 K. — Tov. E. Gangl ob priliki Zavezinega jubileja 10 K. — Živel! darovalci in nasledniki!

Letnina za 1913 po 2 K so plačali ti-je tovariši in tovarišice: nadučiteljica Marija Blahna; učiteljice: Ana Krašovec, Poldi Tomšič, Toni Virk, Neimenovana, Pavla Pirker; učitelja: Viktor Grčar in Karel Puhar, vsi iz Ribnice na Dolenjskem. — Marija Stravs, učiteljica v Zamečku pri Raki na Dolenjskem. — Nadučitelj Anton Skala, učitelja Fran Mrcina in Fran Grum in učiteljica Ljudmila Borštnar, vsi iz Vipave. — Klotilda Kunacz, učiteljica na Suhorji pri Košani. — Gabriel Grilec, nadučitelj na Studencu pri Radni na Dolenjskem. — Ivan Stupica, učitelj v Dražgošah na Gorenjskem. Hvala!

Priporočajte in širite naš list!

Učiteljski vestnik.

IVAN DIMNIK — Trst:

Učitelj bodi Sokol!

Kdor plove brez smotra v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le drugim za stroj; zato se moramo kmalu vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala ni mogoče napredek. Kake ideale torej imamo?

Masaryk.

Eden glavnih naših idealov je Sokolstvo, v katerem so vtelesene vse kreposti, po katerih hrepeni mož in ki budi eno naših poglavitnih smotrov vse veke.

Velika je misel sokolska in vzvišeni so nje četver evanجيلji: telesne kreposti, нравstvene kreposti, narodnostne odločnosti in demokratske notranjosti.

Ne samo duševna, čuvstvena in moralna vzgoja je naš namen: tudi telesna vzgoja in izobrazba nam mora biti sveta! Le v zdravem telesu biva zdrava duša!

Sokolska ideja! Ta vzvišeni naš ideal, katere krepki potezi narodne vzajemnosti in demokratizma se bliščita v naši bodočnosti in sedanjosti kot dve svetli zvezdi vodnici vsakemu izobražencu: da jih ne more in ne sme prezreti. Kako lepo širi in krepi narodnostno idejo Sokolstvo: ono s širjenjem same sebe krepi in utrjuje tudi narodno idejo in vrši pri tem veliko narodno-obrambno delo s tem, da preprečuje širjenje renegatstva in probujanje narodne zavesti na naših mejah; kako vzvišeno oznanja sokolstvo demokratizem: "Če nikdar prej, te prešine demokratski duh v onem trenutku, ko boš stal ob boku obrtnika ali delavca, ko boš dan na dan občeval z njimi — po mislih buržoazije — nižjimi sloji. Izginila bo nezaupnost, na njeno mesto pa mora stopiti na eni strani spoštovanje in zaupnost; na drugi strani pa tem večje prijateljstvo, tem iskrenjša ljubezen do istih članov človeške družbe, ki jih le-ta zanemarja in čisto zaničuje, a jim hlini svojo neresnično naklonjenost — kadar jih potrebuje."

Poleg družabnosti in telesne vzgoje, ki je nikdar ne moremo dovolj poudarjati, ima pa sokolska ideja tudi to, da nas navaja k delavnosti, nam krepi duha in nam s pomočjo fizične krepkosti podeljuje tudi moč idej.

Sistematično je delovanje Sokolstva k temu s pomočjo drobnega narodnega dela, ki se uveljavlja v širjenju demokratske ideje, vzajemnosti, narodnosti, ideje smisla telesne vzgoje, abstinence — oziroma zmernosti, antinikotinizma; katero širi s pomočjo predavanj, knjižnic, neposrednega pouka, poučnih izletov. To dviga sokolsko idejo in ji daje vzvišen smisel!

Sokolstvo hoče priboriti narodu krepkih delavcev in se trudi zato, da bo narod telesno — kakor duševno napredoval od generacije do generacije in se povzdignil. Bori se proti vsemu, kar telesno in duševno ubija posameznika. Ne posameznik, temveč z mnogimi slučajmi generacija za generacijo sicer pada v žrelo pogube — in s tem slabi moč naroda.

Nuditi rokodelcem, telesnemu in duševnemu delavcu socialni razvoj njegovega telesa, to je pa namen sistematičnega sokolskega telovadnega sestava in dela.

Toda ne samo za okrepitev naroda, temveč z okrepitevijo posameznih slovanskih narodov deluje Sokolstvo za okrepitev vsega Slovanstva. Sokolska ideja deluje tudi za ukoreninjenje slovanske ideje in slovanske vzajemnosti.

Zapomni naj si pa vsakdo, da še ni odpomogel sokolski ideji, če hodi le v telovadnico telovaditi, ker s tem je vsakdo šele telovadeč, a še ni Sokol, ki je pripomogel smotrom sokolske ideje do veljave.

Vladimir Knaflič pravi prav umestno o Sokolstvu: "Telesno silen, нравno živč, (po svoje) naroden aristokrat ni Sokol;

telesno močan, нравen, a ne narodno čuteč demokrati Sokol; naroden, demokratičen, silen, a ne нравno živč, četudi član „Sokola“, ni Sokol; oni, ki živi нравno, četudi narodno in dela demokratično, a ne uri svojih telesnih sil, ni Sokol. Sokol je edino in izključno le ta, ki živi нравno, uri in krepi svoje telesne sile in oblikuje telo vztrajno in tekom let do vrhunca umetniške klasične dovršenosti, oni, ki je skozinskoz demokrat po vsem svojem mišljenju, ki v zasebnem življenju, v politiki, in socialnih vprašanjih ne dopušta le vsakemu svobode, ampak ki izkusa tudi dejanjski omogočiti osvobojo, politično in socialno, in slednjič, ki si za torišče svojega demokratičnega političnega in socialnega delovanja izbere oni delokrog, ki mu je dan po naravi sami, ono singenetično skupino, v koji je vzrastel in ki mu daje kulturna in politična sredstva za njegovo politično in socialno delovanje in predmet temu delovanju: **N a r o d.**"

MLADINA!

Nisem ti mogel napisati boljnih besedi od teh. Svoj čas so nam prepovedali telovaditi pri sokolskih društvih. Vkljub temu je bilo vzgojenih mnogo sokolskih vaditeljev uprav v zadnjem času v vrstah našega učiteljskega naraščaja. V ponos in diko naroda bo to učiteljstvo. V zadnjem času je po ministrski odredbi dovoljeno naraščaju in šolski mladini zopet telovaditi pri sokolskih društvih, torej je tudi našemu učiteljskemu naraščaju dovoljeno telovaditi v sokolskih vrstah. Zatorej je naš smoter sedaj uvesti in širiti sokolsko idejo med učiteljskim naraščajem, da si tam pridobi dovoljne sokolske naobrazbe in se uvede sokolski telovadni sestav v naše šolske telovadnice.

Kdor Slovan — ta Sokol!

Kranjske vesti.

—r— **Inspekcija na cesti.** Dobro je že v spominu našim čitateljem, kako je ljubljanski nadzornik Majer opravljal svoj posel tudi ob zaprtih vratih in na javni cesti. Ta čudna navada se od časa do časa ponavlja — ne sicer pri nadzornikih, pač pa pri damah, čeprav nimajo s šolstvom nič opravka in stika. Ampak na Kranjskem je dandanes vse mogoče. — Ko je deželni glavar dr. Sušteršič opravljal svoje inspekcijsko potovanje po deželi, ga je spremljala njegova gospa soproga. V nekem kraju na Dolenjskem je gospod glavar nadzoroval občinsko pisarno, njegova gospa soproga pa je na cesti ustavljala šolsko mladino in ji pregledovala zvezke. Lepo je sicer, da se visoka dama zanima za uspehe šolskega pouka po kmetih, vendar ne more biti učiteljstvu vse eno, ako mu vsak čas nova nadzorovalna oblast stopa na pot. Ali naš zakon o šolskem nadzorstvu nima več veljave? Saj je star komaj leto dni! Naj ga brž zopet prenarede in postavijo vanj paragraf, ki določa, da sodijo v kategorijo nadzorovalnih organov tudi soproge deželnega glavarja, deželnih odbornikov, sploh vseh veljakov in prvakov S. L. S. Potlej bo menda vendar enkrat dovolj inspektorjev!

—r— **Prof. Evgenij Jarc** ima kot drž. poslanec prelepo navado, da namreč pod zaščito svoje imunitete širokoustno in sirovo zabavlja čez učiteljstvo, kadar ima kje kak šod. Šod je priredil pred nedavnim časom tudi v Metliki, kjer je grmelo in treskalo, da se je vsa dostojnost akademika-profesorja izprevrgla v ton gostilniškega primojduševca! Prof. Jarc je klical na vsa usta: "Sedaj bo pa imenovan en tak okrajni šolski nadzornik, ki bo liberalnim učiteljem že pokazal!" — Res je bil kmalu potem imenovan — Štrukelj! — No, lepo sodbo morajo imeti klerikalci o zmožnostih in lastnostih Štrukljevih, da so ga že pred imenovanjem odevali z insignijami — policaja!

—r— **"Ta že ne bo imenovan, ta je Sokol!"** Tov. Ivan Kovač, prov. učitelj v Sp. Šiški, je prosil za stalno nameščenje na tem mestu. Mladi mož ima vse izpite z odliko, je najbolje kvalifikovan ter je bil od krajevnega in od okrajnega šolskega sveta predlagan prmo loco za naprošeno mesto. Pa vse ni nič pomagalo. Mož je Sokol in dr. Lampe je predlagal pri c. kr. dež. šol. svetu, da Sokol ne sme biti imenovan in da naj se služba vnovič razpiše. Ivan Kovač je pa prosil potem za učitelja na c. in kr. mornariški šoli v Šibeniku. In imenovan je bil! Njegova izvrstna izpričevala in izborna kvalifikacija je bila merodajna. Mož bi imel v Šiški 1000 K plače, v Šibeniku bo imel pa 4000 K, četudi je Sokol. Vzornemu naprednemu učitelju in čilemu Sokolu naše odkritosrčne čestitke! Na zdar!

—r— **Smrtna kosa** ima letos tudi obilo žrtv v vrstah vpokojenega učitel-

stva na Kranjskem. Tekom nekaj mesecev je pobrala že osem tovarišev trpinov, in od teh tudi dva v postojnskem okraju. — Najpoprej je pograbila v prijazni vasi Rakitniku vpokojenega učitelja Gustava Grosmana, 9. avgusta pa je zatisnil za vedno svoje trudne oči Mihael Kalan, nadučitelj v pokoju in častni občan v Sempetru na Krasu. — Gustav Grosman je zagledal učiteljstvu nehalno luč sveta v Sežani l. 1845. Služboval je nekaj časa v Starem Trgu pri Ložu, pozneje na Ubeljskem pod Nanosom in pri Sv. Ivanu poleg Matenje Vasi. Bil je jako ponižen, miroljuben in tih, a pri vsem tem so ga naši znani prijatelji črtili in preganjali, kolikor so ga le mogli in znali ter mu s tem že tako skromno življenje popolnoma zagrenili. — Pred par leti je prosil s tremi dugimi starejšimi tovariši deželni zbor za priznanje zadnje petletnice, a dobil je ni, ker bi bil baje zaradi teh par grošev spravil kranjsko deželo na boben! — Mihael Kalan je bil pa poštena gorenjska duša, rojen leta 1844 v Stražišču pri Kranju. Ko je pred 47. leti dovršil predpisane študije, je nastopil prvo službo pri Zalem Logu. Par let pozneje je prišel v Orehek pri Postojni in zadnjih trideset let je deloval jako uspešno v Sempetru na Krasu. Ker je bil jako natančen, marljiv in vester učitelj, je bil povsod priljubljen in spoštovan. Orehovci so ga izvolili svoječasno podžupanom. Sempeterci pa častnim občanom, kar ga je na stara leta veselilo in mu bilo v veliko zadoščenje. Veličasten pogreb, kakršnih je videl Sempeter še malo, je bil priča, da je bil mož na svojem mestu. Blag inna spomin!

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Suplentinja Josipina Demšarjeva je imenovana za provizorično učiteljico na šestrazredni ljudski šoli v St. Vidu nad Ljubljano. Absolventka Albina Levstikova je pripuščena k brezplačni praksi na ljudski šoli na Vrhniki in istotako absolventka Marija Petričeva za Borovnico. Suplentka Ana Debelakova v Litiji je imenovana za provizorično učiteljico na šestrazrednici v Toplicah.

—r— **Iz seje c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani** dne 29. pret. m. Na ljudskih šolah so imenovani: Viljem Cirkelbah za učitelja v Terbiju, Peter Jocič za učitelja na Dobravi pri Kropi, Antonija Stancar za učiteljico v Podbrezju, Ernest Sušteršič za učitelja v Gribljah, Henrik Paternost za učitelja v Senožcah in Ivan Bertonec za učitelja v Smarjeti. Nadučitelj Andrej Perne v Šturjah se s 30. septembrom t. l. stalno vpokoji in se mu izreče priznanje deželnega šolskega sveta. Učiteljica Ana Kilar v Novem mestu se začasno vpokoji. Na ljudski šoli v St. Petru pri Novem mestu se ustanovi poseben oddelek.

—r— **Na meščanski šoli v Postojni** bo vpisovanje učencev od 13. do 15. septembra t. l. Učenci, ki so dovršili 5. šolsko leto na ljudski šoli, se sprejemajo brez preizkušnje. Šolnine ni na tej šoli plačati nobenemu učencu. Učni jezik je na meščanski šoli v Postojni slovenski. Ta zavod priporočamo posebno staršem, ki so namenili svojega otroka za trgovski ali obrtni stan.

—r— **Razglas o sprejemu gojenk v gospodinjstvo šole c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.** V prvi polovici meseca oktobra se otvori petnajsti tečaj gospodinjstva šole. Gojenke morajo stanovati v zavodu. Zavod je v posebnem poslopiju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani. Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgoje, slovia, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisa in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstven knjigovodstvo ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino. — Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privaditvi nemškemu jeziku. — Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 35 K ali za ves tečaj 385 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednje obleke s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para črevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi preskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima katera več obleke, jo sme prinesiti s seboj. — Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šole, morajo: 1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnem zira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk; 2. znati čitati, pisati in računati; 3. predložiti zdravniško izpričevalo, da so zdrave; 4. predložiti

obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške; 5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu. — Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško izpričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo do 10. septembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. — V prvi vrsti se v gospodinjstvo šole sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prošilke iz drugih dežel. — Prošnje za sprejem bodo rešene med 20. in 25. septembrom. — Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Štajerske vesti.

—š— **Za izboljšanje učiteljskih plač.** Tudi okrajni šolski svet v Sevnici se je v svoji zadnji seji s soglasno sprejetim predlogom učiteljskega zastopnika zavzel za izboljšanje učiteljskih plač.

—š— **Dež. odbornik Robič** †. Dne 29. avgusta je umrl v mariborski splošni bolnišnici slovenski štajerski deželni odbornik, prof. Robič. Bil je star 72 let. Profesorja Robiča je, kakor znano, zadel pred približno tremi tedni mrtvoud.

—š— **V Veržeju** se je v nedeljo dne 24. avgusta vršila šolska veselica, ki je nad vse pričakovano dobro uspeła. Vse točke izredno bogatega vzporeda — omenjamo razen nagovorov, deklamacij in lepega petja samo tri igre: Snegulčica, Lažniva Milena in Kaznovani šaljivec — so se izvajale tako izvrstno, da se mnogobrojno zbrano občinstvo kar načuditi ni moglo. Zaslužene pohvale niso želi samo posamezni izvajatelji programa, temveč tudi tov. nadučitelj Sprager in gđc. učiteljica Colnaričeva, katera edina sta s svojim neumornim trudom pripomogla do tako lepega uspeha. H koncu so bili vsi učenci — tudi neizbranci postreženi s kavo, raznim pecivom, sladkorjem in sadjem, pri čemer je posebno gospa Spragerjeva imela dela čez glavo, za kar ji gre zaslužen priznanje. Bil je za veržejsko mladino praznik, ki ji gotovo ostane v neizbrisnem spominu. Da je cela prireditel ves ugajala, nam še tudi svedoči, da se je veselica na občo željo morala v nedeljo dne 31. avgusta ponavljati.

—š— **Mitrasov tempelj na Ptuju.** Na cesarjev rojstni dan t. l. so šolarji IV. r. od Sv. Barbare Slov. gorice s svojim nadučiteljem F. Kranjcem priredili poučni izlet na Ptuj, posebno jih je pa vleklo novo izkopen in lepo odkrit Mitrasov tempelj pred 1600 leti živčih paganov in tudi razni rimski spomeniki bivšega mesta Petovlje (razdejanj 79. l. p. Kr.) Otroke pripelje na velikem z deskami opremljenem vozu par konj po 2 uri trajajoči vožnji mimo starodavnega, zgodovine polnega grada Vurberga pred sloj. šolo na Ptuj. Tu se ogledala krasna šola s spomenikoma pedagogov A. M. Slomška in A. I. Komenskega. Po pozdravu tov. nadučitelja Ivana Kanklerja se je podal mali polk mimo glavarstva, kjer je bil pozdravljen slučajno iz cerkve prišedši c. kr. namestniški svetnik gos. Netolizcka s 4 uradniki. Ne daleč od tu stoji župna cerkev s prosto stoječim starinskim stolpom, v katerem in okoli njega je vzdanih mnogo rimskih, razne oblike kazočih spomenikov, ogledala se je tudi ta cerkev s 15 krasnimi oltarji. Od 11. do pol 1. ure se je opazoval, bolje rečeno občudoval muzej, ki vsebuje v prtiličju lepo naravno zložen Mitrasov tempelj, ki je bil izkopen na Bregu blizu Ptuja. Ves muzej je zanimal male radovedneže in je vidno vplival na njihovo zgodovinsko in realno znanje. Take muzeje bi morala vsa mladina leto za letom obiskovati v svojo izobrazbo. Po končanem ogledovanju muzeja se je odkorakalo čez dravski most proti Hajdim, kjer je pravi prostor paganskih templov. Blizu državne ceste, četrte ure južno-zahodno od Ptuja, se je ogledoval lepo odkrit zemlje prost Mitrasov tempelj, kjer so pagani svojim raznim malikom darovali živali. Na desni strani templja se lepo vidi priprava studenca, kjer so darove najprej umivali, od tod je bil napravljen vodovod; na levi strani so bili pa oltarji, kjer so zažigali te osnažene darove. Okolo templja se vidijo celice, kjer so stanovali paganski duhovni. Blizu tega templja stoji prostorna uta z raznimi zanimivimi izkopanimi spomeniki paganskega kulta, kjer je razlagal radovoljno strokovnjak gospod profesor dr. I. Skrabar, za kar se mu tem potom najtopleje zahvaljuje. Mitras je solnčni bog, predstavljajoč svojo veličansko moč, izklesan iz mramorja kot velikan, držeč z levo roko velikega bika za zgornjo čeljust, z desnico mu vpočne hrbtišče ter poklekne na njegov križ, da se ne more več ganiti, a zdaj ga z bodalom zakolje v tilnik. K temu delu mu pridejo na pomoč razne manjše živali: psi, mač-